

систем. Тому пропонується скасувати і впровадити просту і зрозумілу систему взаємовідносин з державою.

Можливо система 5/10 і містить елементи економічного романтизму та потребує більш детального опрацювання, але, в той же час, це одна з небагатьох ідей, яка за весь час незалежності України може дійсно опанувати масами й об'єднати суспільство та політиків задля заможного майбутнього нашої держави. Її концепти обов'язково мають бути враховані при формуванні нової моделі розвитку національної економіки в умовах глобалізації.

Література

1. Кирилов Ю.Є. Концептуальні засади конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації / Ю.Є. Кирилов. — Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. — 420 с.

УДК 332.1.012.7-045.52

Ольга КРАЙНИК*

РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Анотация. Розглянуто особливості регулювання розвитку регіонів в умовах децентралізації управління економічною та політичною системою країни. Показано переваги та недоліки управління адміністративно-територіальними утвореннями в нових умовах та зміни в їх фінансовому забезпеченні.

В Україні протягом понад двадцяти п'яти років існування незалежної держави формується та вдосконалюється регуляторна політика, яка регламентує відносини суб'єктів та об'єктів управління адміністративно-територіальними утвореннями з метою підвищення ефективності їх функціонування, забезпечення високого рівня та якості життя населення територій. Особливо актуальним є це завдання в умовах децентралізації управління економічними та політичними процесами в країні. Органи державного управління та місцевого самоврядування, встанов-

* **КРАЙНИК Ольга Петрівна** — д.е.н., професор кафедри економічної політики та економіки праці Львівського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України, м.Львів, Україна, okraynyk@gmail.com

люючи законодавче та нормативне забезпечення економічних процесів, формують регуляторну політику з метою сприяння стабільному економічному розвитку адміністративно-територіальних утворень.

Реалізація основного завдання регіональної регуляторної політики, яка полягає у забезпеченні стійкого економічного розвитку у регіонах, досягнення значних показників цього процесу при найефективнішому використанні ресурсів і збереження навколишнього середовища можлива за умови формування сприятливої регуляторної політики, удосконалення діючих регулювань і ліквідації надлишкового регуляторного впливу на господарську діяльність підприємств регіону. Регіональна регуляторна політика є частиною державної регуляторної політики і реалізується шляхом прийняття законодавчих і нормативних актів, які розмежовують повноваження між центральними та місцевими органами державної влади і представницькими органами, збільшуючи при цьому повноваження у бік місцевих органів державної влади. Особлива роль місцевих органів влади в активізації господарських процесів у регіонах умовах децентралізації системи управління адміністративно-територіальними утвореннями.

Основними регуляторними актами, які започаткували проведення реформи децентралізації були: Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади [1], Програма діяльності Уряду [2], «Стратегія-2020» Президента України [3] та відповідно сформованих планів їх впровадження.

Зміст перетворень у умовах реформування полягає в тому, що значно розширюється коло повноважень для виконання органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, які забезпечуються фінансовими ресурсами, відповідно до змін до діючого нормативно-правового забезпечення бюджетного процесу. В той же час органи місцевої влади стають відповідальними перед населенням адміністративно-територіальних утворень за ефективність своєї роботи, а перед державою — за законність прийнятих рішень. Децентралізація управління територіями передбачає можливість органів місцевого самоврядування розробляти і здійснювати місцеву політику, спрямовану на зростання економіки, покращення якості надання адміністративних послуг для населення та підвищення рівня екологічної безпеки проживання в конкретній місцевості.

Основою реалізації цих завдань є зростання фінансової спроможності адміністративно-територіальних утворень шляхом пе-

редачі органам місцевого самоврядування додаткових фінансових ресурсів і додаткових джерел доходів для їх отримання.

Наступним важливим регуляторним підходом у реалізації завдань управління на місцевому рівні та з метою запровадження правового забезпечення формування спроможних територіальних громад стало прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [4] та Методики формування спроможних територіальних громад [5], затвердженої постановою Кабінету Міністрів України у квітні 2015 року. Ці нормативно-правові акти повинні стати стимулом територіальних громад до об'єднання та переходу на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом у процесі формування місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Підтвердженням практичної реалізації цих регуляторних актів є зростання надходжень до бюджетів об'єднаних територіальних громад. Нові підходи до фінансування об'єднаної територіальної громади відбуваються за рахунок надходжень згідно нових змін до Бюджетного кодексу України [6] та змін до Податкового кодексу України [7].

Так, у першій половині 2016 р. завдяки змінам до податкового та бюджетного законодавства у контексті децентралізації надходження власних доходів місцевих бюджетів 159 об'єднаних громад України зросли більше ніж у 3 рази (на 906 млн грн) порівняно з I півріччям 2015 року (з 418 млн грн до 1324 млн грн). Щодо Львівської області — за I півріччя 2016 року фактичні надходження доходів загального фонду місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад області (з трансфертами з державного бюджету) склали 131 млн грн, що більше ніж у 9 разів у порівнянні з надходженнями аналогічного періоду минулого року. [8]

Це є свідченням того, що отримуючи більше фінансових ресурсів, що залишаються на рівні міст, сіл, селищ і областей, збільшується відповідальність місцевих органів влади за реалізацію політики економічного розвитку на рівні нових адміністративно-територіальних утворень. Там також зменшується рівень адміністративного впливу на рішення місцевої влади з боку центральних органів влади, а також підвищується рівень місцевої ініціативи щодо реалізації місцевих проєктів. Крім того децентралізація управління територіями сприяє отриманню значних переваг, до яких можна віднести покращення якості та підвищення ефективності надання адміністративних послуг місцевими органами влади, посилення стимулів до ліквідації тіньового бізнесу на теренах

окремої території, посилення відповідальності місцевої влади за повноту виконання покладених на них функцій. Реалізація таких процесів можлива завдяки більшій транспарентності розподілу фінансових ресурсів і відкритості політичних рішень в інтересах територіальної громади. Місцеві органи влади повністю володіють ситуацією у містах, селищах і селах щодо необхідності вирішення першочергових потреб територіальних громад, проводячи їх аналіз та моніторинг, співставляючи з наявними фінансовими ресурсами, мають можливість їх найефективнішого виконання і найшвидшого реагування на зміни, що відбуваються. При цьому населення адміністративно-територіального утворення у свою чергу, будучи активним суб'єктом впливу на процеси соціально-економічного розвитку, також бере участь у прийнятті рішення про потребу та черговість виконання та фінансування тих чи інших місцевих програм. У той же час півторарічний досвід функціонування об'єднаних територіальних громад висвітив проблеми, які слід усунути шляхом зміни регуляторної політики в кокетному напрямі. На думку експертів з питань децентралізації у Львівській області проблемною є методика формування територіальних громад, яка передбачає формування надто великих територіальних громад і за кількістю населення і за відстанню від центру громади [9]. При цьому стає проблемним включення громадян в управління, близькість громадянина і влади — розривається. Зростає відстань між центром громади і мешканцями. Відповідно, виникають проблеми доступності публічних послуг. Ще однією проблемою, сформованою експертом, те, що задекларований принцип добровільності в процесі формування об'єднаних територіальних громад спотворить реформу і не дасть можливості провести її ефективно. Такі недоліки реформи потребують внесення змін у регуляторний процес, право регулювати який держава залишає за собою. Крім того є регуляторні положення щодо функціонування об'єднаних територіальних громад, які поки що не виконані. До таких відноситься передбачене законодавством передання права розпоряджання об'єднаним територіальним громадам земельними ресурсами за межами населених пунктів. З одного боку, таке положення може бути реальним стимулом добровільного об'єднання, з іншого — це дискусійне питання, що потребує додаткового вивчення та удосконалення регуляторних процесів у даній сфері.

Перспективні зміни регуляторної політики в сфері реалізації реформи місцевого самоврядування передбачають внесення змін до Конституції з метою забезпечення послідовності, результати-

вності та ефективності реформаторських зусиль. Проект закону щодо внесення змін до Конституції №2217а, прийнятий Верховною Радою в першому читанні 31 серпня 2015 р. [10], однак у кінцевому варіанті не прийняти ще і сьогодні.

Таким чином, політика регулювання економічними процесами як у країні загалом, так і на місцевому рівні зазнає змін і вдосконалюється особливо активно з початком процесів децентралізації управління територіями. Регуляторна політика відіграє ключову роль у ефективному функціонуванні ринкової економіки та є найкращим способом забезпечення економічного зростання країни та регіону. При цьому темпи реформування економіки загалом значною мірою залежать від правильного вибору регуляторної політики та від раціонального запровадження змін під час виявлення недоліків у поточних регуляторних процесах. Підвищення якості регулювань є основою прискорення економічного розвитку як країни загалом, так і окремих територій зокрема.

Література

1. Концепція реформи місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/333-2014-p>
2. Програма діяльності Кабінету міністрів України [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247809587
3. [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
5. Методика формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-p>
6. Закон України від 24.12.2015 № 914-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/914-19>
7. Закон України від 24.12.2015 № 909-VIII Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/909-19>
8. Децентралізація: місцеві бюджети 159 об'єднаних територіальних громад за І півріччя 2016 року [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/Monitoring_OTG.pdf

9. Жук П. Великі громади потраплять до рук «грошових мішків» [Електронний ресурс] / П. Жук.—2016.—Режим доступу до ресурсу:http://zik.ua/news/2016/10/06/petro_zhuk_velyki_gromady_potraplyat_do_ruk_groshovyh_mishkiv_927202

10. Про внесення змін до Конституції України»(щодо децентралізації влади) [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу:<http://zakon.rada.gov.ua/go/656-19>

УДК 336.221.26+336.225

Олександр КУНДИЦЬКИЙ*

ОЦІНКА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

Анотація. Розглянуто роль і значення податкового навантаження в системі ведення фінансово-господарської діяльності підприємств. Автором акцентується увага на існуючих методиках його обчислення, а також робиться висновок про те, що зниження податкового навантаження у реаліях вітчизняної системи господарювання у значній мірі залежить від розширення оподатковуваної бази в результаті залучення у сферу сплати податків тіньового бізнесу, «розчищення» неплатежів в економіці, зміцнення податкової та фінансової дисципліни.

Станом на сьогоднішній день у вітчизняній економічній науці не практикується використання єдиного терміна, який би характеризував вплив податків на фінансово-господарську діяльність підприємств. Зазвичай, для даної характеристики науковці використовують такі поняття: «податкове навантаження», «податковий тягар», «податкова віддача» «сукупне податкове вилучення», «податковий прес», «тягар обкладання», які, на думку автора, є синонімічними і вибір терміна залежить від смаку. Хотілося б також зазначити, що в Україні ще й досі не розроблено загальноприйнятої методики вирахування не тільки абсолютної, а й відносної величини податкового навантаження підприємств. Хоча значення такого показника на рівні окремого підприємства має надзвичайно важливе для нього значення і це можна пояснити такими причинами:

- показник податкового навантаження застосовується податковими органами для протидії ухиленню від оподаткування та

* **КУНДИЦЬКИЙ Олександр Олександрович** — д.е.н., професор кафедри менеджменту Львівського національного університету імені Івана Франка, м.Львів, Україна, skund@ukr.net